

Zer da artea?

Ekarpena

Artista eta irakaslea da Pau Figueres, eta *Nola azaldu nerabeei Coca-Cola kaxa bat artea izan daitekeela* izeneko lana aurkeztu zuen, Master Amaierako Lanean. Nerabeei arte garaikidea ezagutaraztea du helburu.

Pau Figueres Ortiz

Artista eta irakaslea

Zer da artea? Artistaren bat burura etortzen ote zaigun galdetzen badigute, Vincent van Gogh, Frida Kahlo edo Pablo Picasso bururatuko zaizkigu, agian, eta arte figuratiboaren aurrean erosoago sentitu ohi gara, irudiak identifikatzen ditugulako. Baina ulertzen al ditugu? Eta ezagutzen al dugu gaur egungo artea? Ba al dakigu zer den arte garaikidea? Ulertzen al dugu? Ezezkoa izango da gehienon erantzuna, eta, erantzun hori baieztatu bihurtu nahian, arte garaikidea nerabeei gerturatzeko saiakera egiten ari da Pau Figueres artista. Irakasle izateko masterra amaituta, *Nola azaldu nerabeei Coca-Cola kaxa bat artea izan daitekeela* izeneko lana aurkeztu zuen. Coca-Cola kaxa metafora bat zen, kasu horretan, ikusizko kultura ordezkatu nahi zuen metafora.

Praktikaldian ere, horixe izan zuen helburu: harremanetan jartzea ikasleak eta arte garaikidea. Ikasleentzat, oso ezagunak dira markak, eta horiek erabili zituen haiengana gerturatzeko; gaztetxoak harrituta gelditzen ziren, hainbat materialekin lan egin

daitekeela ikustean. “Gustuko dituzten eta ezagutzen dituzten gauzekin lan egin daitekeela ikusi zuten, eta askoz erakargarriagoa izan daitekeela modu horretan lan egitea. Master Amaierako Lanarekin, helburua hau nuen: gertu dituzten materialak lan egiteko erabilgarriak direla ikustea, eta, aldi berean, horrekin arte garaikidera hurbiltzea”, dio Figueresek.

Figueresek berak ere markak erabiltzen ditu artea egiteko: “Markak edonork ezagutzen ditu, eta ikuslearekin lehen harreman hori lortzea errazagoa da, ezagutzen duen elementuren bat ikusten duenean. Artelan horren atzean, alderdi gehiago ezkututzen dira, jakina, eta pertsona horrek, gero, hausnarketa egingo du, edo ez; baina emana dago lehen pausoa. Horregatik iruditzen zait interesgarria gure ikusizko kulturako materialak erabiltzea artea sortzeko. Eta eskolan ere, gauza bera”.

Oso ezagunak diren marken logoak erabiltzen ditu Figueresek bere artelanetan: urdaiazpiko hanka bati *Nike* markako

eskumuturrekoa jarri dio, adibidez. Markek egiten duten kontaketa apurtu nahi du, era berezi horretan: "Haien irudia erabiltzen dut, baina irudi hori apurtzen saiatuz, nolabait".

Hiperkontsumismoa *remixatzen*

Praktikaldian ikasleekin egindako lanak erakusgai izan ditu Figueresek Donostian, EHUn Carlos Santamaria zentroan, *Hiperkontsumismoa remixatzen* izeneko erakusketan. Errealitatea ikasgelara eta ikasgela errealitatera eramatea izan du beti buruan, eta horretarako aukera eman zion erakusketari horrek.

Donostiako Mundaiz ikastetxeko DBHko 1., 2. eta 3. mailetako ikasleekin egindako lana izan da ikusgai erakusketa horretan. Eta baita Figueresek osatutako lana ere: "Nerabeak eta arte garaikidea nola gerturatu daitezkeen galdetu nion neure buruari, eta pentsatu nuen hiperkontsumismoaren mundua ikusizko kulturaren bidez gerturatzearrazagoa izango zela, beste bideren bat erabilita baino, haiek ezagutzen dituzten irudiak direlako. Proposamena mailaka

antolatu nuen. Lehenengo mailan, lana errazagoa izan zen, eta hausnarketa ez zen horren sakona izan, markak eta irudi horiek apaingarri gisa erabiltzea baino ez. Bigarren mailan, horixe bera planteatu nuen, baina hiru dimentsiotan. Eta hirugarren mailan, hiperkontsumismoaren gaineko hausnarketa sakonagoa sustatu nuen, eta diziplinarteko ariketa gisa planteatu: euskara –lexikoa lantzen genuelako–, literatura –ironia eta metaforak lantzen genituelako– eta artea bera, jakina. Gaia hiperkontsumismoa izanik, gizarte zientziak ere ukitu genituen".

Ironia lantzen du Figueresek, artelanak sortzeko orduan. Eta halaxe egiten du ikasleekin ere: "Literaturatik hartutako baliabide erretorikoak lantzen ditugu: metafora, ironia eta oximorona, batez ere. Horixe planteatu nien ikasleei ere. Ironiak indar handia du hiperkontsumismoaren gaineko lana egiteko. Nik marken irudiak erabiltzen ditut, baina ez nator bat haiek egiten duten kontaketaekin; horren kontra agertzen naiz. Uste dut kritika egiteko tresna indartsua dela ironia; ulertzen baldin bada, jakina. Gure erronka hauxe baita: uler dadila, azalpenik eman gabe".

Donostiako Mundaiz ikastetxeko ikasleek egindako lanak.

» Donostiako Mundaiz ikastetxeko ikasleek egindako lanak.

Gizarteak, oro har, ez du arte garaikidea batere ezagutzen. Nik uste dut lan egin daitekeela eskolan, arte garaikideari buruzko kontzeptuak azaltzeko eta zabaltzeko, eta horretan ari naiz

Eta ikasleen lan batzuetan, argi eta garbi ikusten da ironia hori, artistaren esanetan: “Coca-Colan agertzen diren hartz zuriak ageri dira horietako lan batean, eta berotze globalari buruz ari dira. Nik ez dakit haiek hori lortu nahi zuten ala ez, baina, irudia ikusita, badirudi hartzak, berotze globala kontuan hartu gabe, pozik ari direla Cola-Cola edaten, euren ekosistema nola desagertzen den ikusten duten bitartean. DBHko 3. mailan hori lortzea oso handia izan zen niretzat. Ez dakit haiek helburu hori zuten edo ez, baina oso irudi indartsua lortu zuten”.

Arte garaikidea, ezezaguna gehienontzat

Arte garaikidea ez dugu ezagutzen, eta, kasu askotan, ulertu ere ez dugu egiten. Horregatik iruditzen zaio horren garrantzitsua Figueresi hura hezkuntza mundura gerturatzea: “Musika entzuten dugunean, ez ditugu soilik Mozart edo Beethoven entzuten; musika garaikidea ere entzuten dugu. Baina, ikasleei zer artista ezagutzen dituzten galdetzen diedanean, da Vinci edo

Picasso aipatzen dituzte. Gizarteak, oro har, ez du arte garaikidea batere ezagutzen. Nik uste dut lan egin daitekeela eskolan, arte garaikideari buruzko kontzeptuak azaltzeko eta zabaltzeko, eta horretan ari naiz”.

Arte garaikideak azalpen bat behar izaten du, eta, normalean, ez dugu tresnarik izaten parean dugun lana interpretatzeko: “Arte

garaikideak ez du zertan polita izan; edozer gauza izan daiteke arte garaikidea: kontzeptu bat, ideia bat... nahi duzuna. Hori bai, helburu artistiko bat eta hausnarketa bat izan behar ditu atzean. Hausnarketa hori ezagutzen ez badugu, ordea, hor gelditzen gara. Nire lana lehen aldiz ikusten dutenei esaten diet begirada bat botatzeko eta zer ikusten duten esateko. Horren ondoren,

» Pau Figueresen *The right pig* artelana.

nire azalpena jasotzen dute. Baina artistok ez dugu zertan dena azaldu. Poesiarekin bezala gertatzen da: olerki bat irakurtzen dugunean, uler dezakegu, edo ez; baina gure interpretazioa egin dezakegu, eta ez dugu zertan bat egin artistak esan nahi zuen horrekin. Asmoa da norberak lan horrekin harreman bat sortzea". Arte garaikidea ezagutzen ez badugu, ezinezkoa da artelan bat ikusten dugunean harekin harreman bat sortzea, ez baitakigu nola begiratu behar diogun ere".

"XX. mendeko arte guztia gaur egungoaren oinarria da, baina ez dugu sekula ikasi. 70 urtez gertatu dena galdu dugu, eta hori oso garrantzitsua da egun gertatzen dena interpretatzeko; ezin da arte garaikidea ulertu, haren oinarriak aurrez ezagutu gabe", jarraitu du Figueresek. "Nire helburua jendeari artea helaraztea izan da, beti. Nik beti entzun dut artea denontzat dela, baina jendeak ez du arte garaikidea ulertzen. Garrantzitsua da umeei eta gazteei arte garaikidea zer den azaltzea, gerora begien aurrean dutena uler dezaten. Ahaztuak geratu diren 100 urte horietan zer gertatu den jakin behar dugu, gaurko artearen oinarria hor kokatzen delako".

"Txikitan artea eskulan gisa landu nuen soilik, eta inork ez zidan esan zer den gaur egungo artea. Institutuan Arte irakasgaia eman nuenean, historiaurretik hasi ginen, eta inpresionismoan gelditu ginen. Interesgarria da, eta hori ere jakin behar da; baina non geratzen da gaur egungoa? Zergatik ez da ematen arte garaikidea, historia garaikidea ematen den moduan? Ulergaitza da", azpimarratu du Figueresek.

Badu interesik eskolan ere

Arteak gizartean interes txikia pizten duela uste du Figueresek, eta horrek isla duela es-

Institutuan Arte irakasgaia eman nuenean, historiaurretik hasi ginen, eta inpresionismoan gelditu gien. Interesgarria da, eta hori ere jakin behar da; baina non geratzen da gaur egungoa? Zergatik ez da ematen arte garaikidea, historia garaikidea ematen den moduan?

kolan ere: "Nik uste dut artea ematen dela curriculumak hala esaten duelako; baina ez zaio behar adinako garrantzirik ematen. Hala ere, badira arteari merezi duen garrantzia ematen dioten ikastetxeak, eta neu ere eskola orduetan hori bermatzen saiatzen naiz". Donostian, Intxaurrondo auzoko salestarren ikastetxean ematen ditu eskolak aurtan, DBHn. Plastika ikasgaiaren barnean ematen du artea. Baina artea edozein ikasgaitan landu daitekeela uste du: "Zientzia, Matematika... artearen bidez, edozein ikasgai landu daiteke, baina, ezagutzen ez dugunez, baztertu egiten dugu".

Remix moduko bat egiten du Figueresek bere artelanak sortzeko, hau da, beste nor-

» Pau Figueresek *Hiperkontsumismoa* remixatzen erakusketarako egindako lana.

baitek ekoitzitako irudiekin edo materialekin egiten du lan: “DJek egiten duten moduan, zatiak hartu, eta horiek nahasten ditut nire lanak sortzeko. Ikasgelan ere, hori erakusten saiatzen naiz. Orain migrazioak lantzen ari gara. Donostiako salestarren ikastetxean proiektuetan oinarrituta egiten dugu lan, eta musika, artea, giza zientziak eta ingelesa proiektu berean txertatuta ditugu”.

Figueresek berak egindako artelanak material pedagogiko gisa erabili izan ditu, eta ikasleei oso interesgarria iruditu izan zaie hori, jada ez baitute soilik irakaslea ezagutzen; artista ere ezagutzen dute, eta horrek artera gerturatzeko erraztasuna ematen die. Arteak ikasleen kritikotasuna lantzeko aukera ematen du, eta helburua da irakurketatik kritika egin dezatela. Filosofiarekin ere

lotura handia du arteak, Figueresen hitzetan: “Ez da soilik esaten dena, baizik eta horren atzean ezkututzen diren ideiak. Ideia horiek oso garrantzitsuak dira. Erakusketan ikusten denak kutsu formala du, eta diseinua eta markak ateratzen dira; baina, horren azpian, literatura filosofikoa eta hausnarke-ta sakona daude”.

Kritikotasuna bultzatzen du arteak, eta aldarrikapenak edota salaketak egiten ditu. Artea tresna bat da, azken batean. “Artearen helburua ez da hainbeste aldatu. Hasieran, kristautasuna zabaltzeko tresna gisa erabili zuten, baina, gaur egun, ez da tresna gisa ulertzen. Artistok gure inguruan gertatzen ari diren gauzak azaldu, eta horien gaineko galderak sortzen ditugu”, esan du Figueresek amaitzeko.